

TURIZM, MADANIYATI VA TA’LIM

Shaxzoda Sharipova Xasanovna

mustaqil izlanuvchi

Sharof Rashidov nomidagi

Samarqand davlat universiteti

shakhzoda-sharipova@bk.ru

Samarqand, O‘zbekiston

Annotatsiya. Ushbu maqolada turizm madaniyati va ta’limning o‘zaro aloqadorligi tahlil qilingan. Shuningdek zamonaviy ta’limda turizm madaniyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: turizm madaniyati, ta’lim, zamonaviy ta’lim, innovatsiya, bilim, turistik sohadagi kadrlar.

TOURISM CULTURE AND EDUCATION

Abstract. This article analyzes the interaction of Tourism Culture and education. Also in modern education, the positive and philosophical aspects of the upliftment of tourism culture are revealed.

Key words: tourism culture, education, modern education, innovation, knowledge, personnel in the tourist sphere.

Respublikamizda turizm madaniyatini kuchaytirish davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan bo‘lib, mustaqilligimizning dastlabki kunlaridayoq turizm sohasini har tomonlama rivojlantirish ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning asosiy qismida o‘z aksini topmoqda. «Turizm industriyasi iqtisodiyotning tarkibiy qismi sifatida mamlakatlar va xalqlarni yaqinlashtirishda muhim rol o‘ynaydi»[1]. Ayniqsa, zamonaviy ta’lim orqali fuqarolarimizda turizm madaniyatini yuksaltirish muhimahamiyati kasb etadi. O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish uchun kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlashga katta e’tibor qaratilib, mamlakatimizning bir qancha oliy va o‘rta maxsus o‘quv yurtlarida turizm, xalqaro turizm, turizm menejmenti, turizm operatorligi xizmatlarini tashkil etish, turizm marketingi kabi o‘quv yo‘nalishlari bo‘yicha bakalavr va magistrlar tayyorlanmoqda.

O‘zbekistonda turizm sohasini kompleks tarzda rivojlantirishda unga xizmat qiladigan kadrlar salohiyatini yuksaltirishga, servis xizmatini tashkil qilish va malakali gidlar tayyorlash masalasiga katta e’tibor qaratilmoqda[2].

Xalqaro turizm sohasida professional kadrlar tayyorlash tizimini tashkil etish hamda ilmiy-tadqiqot ishlari va ijodiy ishlarni olib borish bo‘yicha respublikaning tashabbuslarini amaliy ro‘yobga chiqarish, Shanxay hamkorlik tashkilotiga a‘zo davlatlarning tarixiy va madaniy-gumanitar aloqalarini yanada rivojlantirish maqsadida Samarqand shahrida 2018 yilda «Ipak yo‘li va madaniy meros» turizm xalqaro universiteti ochildi.

Unda quyidagilar belgilandi: zamonaviy innovatsion va ilmiy-pedagogik texnologiyalarni, fan va texnikaning eng yangi yutuqlarini qo‘llagan holda, turizm sohasida yuqori malakali professional kadrlarni milliy va xalqaro ta’lim standartlariga

muvofiq sifatli tayyorlashni ta'minlash;

ta'limning tegishli yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha o'quv-metodik adabiyotlarni yaratish, yosh talabalar va mutaxassislarni jalb qilgan holda fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlar olib borish, turizm sohasida ta'lim tizimiga etakchi xorijiy ta'lim muassasalari tajribasini joriy qilish;

turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va modernizatsiya qilishga qaratilgan yangi ta'lim dasturlarini hamda o'qitishning innovatsion shakllarini ishlab chiqish va joriy etish;

istiqbollu yosh bitiruvchilarni chet el oliy ta'lim muassasalariga va ilmiy-tadqiqot markazlariga magistratura hamda doktoranturada o'qishga muntazam ravishda yuborish orqali Universitetning ilmiy-pedagogik salohiyatini oshirish, pedagogik texnologiyalar va o'qitish uslublarini faol takomillashtirish;

ta'lim va ilmiy faoliyatning ishlab chiqarish faoliyati bilan uzviy integratsiyalashuvi uchun shart-sharoitlar yaratish;

turizm sohasi sub'yektlari mutaxassislarni qayta tayyorlashni va ularning malakasini oshirishni tashkil etish;

yetakchi respublika va xorijiy ta'lim muassasalari hamda ilmiy-tadqiqot markazlari bilan hamkorlikni, jumladan ularning mutaxassis hamda ekspertlarini o'qitish va ilmiy tadqiqotlar o'tkazish jarayonlariga jalb qilish orqali rivojlantirish, turizm sohasidagi dolzarb masalalarni muhokama qilish bo'yicha xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyalar, seminarlar va simpoziumlar tashkil etish[3]. Zamonaviy ta'lim turizm madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi, chunki u turizm sohasini shakllantirish va mustahkamlashga ta'sir ko'rsatadigan mutaxassislarni tayyorlaydi.

Ta'limdaturizm madaniyatiga ta'sir ko'rsatadigan ba'zi omillar:

1. *Mutaxassislar ta'limi.* Turizm va mehmondo'stlik bo'yicha ta'lim dasturlari turizm sanoatining turli sohalarida, shu jumladan mehmondo'stlik, turoperatorlar, gidlar, marketing menejerlari va boshqalarda ishlashi mumkin bo'lgan malakali mutaxassislarni tayyorlaydi. O'zbekistonda mutaxassislarni tayyorlash tizimini takomillashtirish masalasiga ham katta e'tibor qaratilib, gidlar, mehmonxona xodimlari, turistik xizmatlar ko'rsatishning yanada mukammal standartlarini o'rnatish masalasiga katta e'tibor qaratilmoqda[4].

2. *Madaniy vositachilarni tayyorlash.* Madaniyatlararo muloqot va madaniyatni o'rganish bo'yicha ta'lim sayyohlarning turli madaniy guruhlari bilan muvaffaqiyatli muloqot qila oladigan mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradi va ularga ijobiy va haqiqiy sayohat tajribasini taqdim etadi.

3. *Ilmiy izlanishlar.* Universitetlar va tadqiqot markazlari sayyohlik ehtiyojlari, afzalliklari va xulq-atvori bo'yicha tadqiqotlar o'tkazish, shuningdek, sayyohlik menejmenti va marketingiga innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish orqali turizm madaniyatini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

4. *Kasbiy rivojlanish.* Ta'lim dasturlari turizm sohasi xodimlarining malakasini oshirish uchun imkoniyatlar yaratadi, bu esa xizmat ko'rsatish standartlari va turistik xizmatlar sifatini oshirishga yordam beradi.

5. *Barqaror turizmni rivojlantirish.* Ta'lim tabiat, madaniy meros va mahalliy hamjamiyat oldida ong va mas'uliyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Barqaror turizm dasturlari talabalar va mutaxassislarga tabiat va madaniy merosni saqlash va

himoya qilishga yordam beradigan usullar va amaliyotlar to'g'risida ma'lumot beradi.

Bugungi kunda butun dunyo xalqlari madaniyatlari almashinuvi jarayonlari qadriyat sifatida e'tirof etib borilayotgan faoliyatning yangi shakllari bo'lgan ta'lim, turizm, shou-biznes, ommaviy madaniyat orqali yoyilmoqda. Jamiyatda bunday jarayonlarning jadallashishi industrial jamiyat rivojlanishi sabablarini keltirib chiqarishda muhim omil hisoblanadi[5].

6. *Innovatsiyalarni rag'batlantirish.* Ta'lim innovatsion fikrlashni va turizm faoliyatiga yangi yondashuvlarni rivojlantirishni, shu jumladan yangi texnologiyalardan foydalanishni, turizmning yangi turlarini yaratishni va yangi bozor segmentlarini rivojlantirishni rag'batlantiradi.

Turizm madaniyati va ta'limi o'zaro bog'liq va bir-biriga turli jihatlarida ta'sir qiladi:

- **Ta'lim turizm madaniyatining asosi sifatida.** Ta'lim mahalliy aholi va sayyohlar orasida madaniy qadriyatlar, tarix va an'analarni anglash va tushunishni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bilimli odamlar madaniy merosni ko'proq qadrlashadi va hurmat qilishadi, bu madaniy turizmning rivojlanishiga ta'sir qiladi.

- **Professional tayyorgarlik.** Turizm va mehmondo'stlik bo'yicha ta'limda sturlariturizm sohasida ishlaydigan mutaxassislarni tayyorlaydi. Ushbu ta'limning sifati sayyohlarga xizmat ko'rsatish darajasiga va ularning qoniqishiga bevosita ta'sir qiladi, bu esa o'z navbatida ma'lum bir mintaqada turizm madaniyati to'g'risida umumiy tasavvurni shakllantiradi.

- **Innovatsiya va rivojlanish.** Ta'lim turizm sohasidagi innovatsiyalarni, shu jumladan turizmning yangi shakllarini, texnologik echimlarni, barqaror amaliyotlarni va boshqalarni rivojlantirishga yordam beradi.

- **Barqaror turizm.** Ta'lim ekoturizm, madaniy turizm va mas'uliyatli iste'mol kabi turizmda barqaror amaliyotni ommalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ma'lumotli sayyohlar o'z harakatlarining mahalliy madaniyat, tabiat va jamiyatga ta'sirini ko'proq bilishadi. Bu o'rinda P.Sorokinning fikrini ta'kidlash joizdir, «turizm asosan farovonlik, sog'liq, jismoniy barkamollik, estetik ehtiyojni qondirish sohasidir»[6].

- **Madaniyatlararo tushunish.** Ta'lim xalqaro munosabatlar va jahon dunyosini mustahkamlash uchun muhim bo'lgan sayyohlar orasida madaniyatlararo tushuncha va bag'rikenglikni rivojlantirishga yordam beradi. Turizm madaniyati albatta ijtimoiy fenomendir[7].

Madaniyatlar almashinuvi davrida shaxsda «turistik savodxonlik»ning yuksalganligi sayohatlar davrida o'zining qat'iy pozitsiyasida turishiga xizmat qiladi. Shuningdek, xalqning turistik savodxonligi yuksakligi orqali progressiv jarayonlarning davlat tomonidan tartibga solib turilishi hamda qadriyatlarini saqlab qolish, tartibga solinishini ta'minlaydi[8].

- **Ilmiy-tadqiqot ishlari.** Universitetlar va ilmiy-tadqiqot institutlari madaniy merosni o'rganish va saqlashga hissa qo'shadi, bu madaniy turizmni rivojlantirishga yordam beradi va sayyohlarning ta'limi va tajribasi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, turizm ta'limi va madaniyati turizm sanoatining barqaror rivojlanishini ta'minlash va turizm tajribasi sifatini yaxshilash uchun bir-biri

bilan chambarchas bog‘liq va o‘zaro ta’sir qiladi. Umuman olganda, zamonaviy ta’lim turizm madaniyatini rivojlantirishda ajralmas rol o‘ynaydi, turizm sanoatining muvaffaqiyatli ishlashi va uni yanada rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan professional kadrlar, bilim va ko‘nikmalarni ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild. – Toshkent. O‘zbekiston, 2020. – B. 267.
2. Yaxshilikov J. Ya. The Great Silk Road the historical and spiritual basis for the development of national tourism in Uzbekistan // The American Journal of Social Science and Education Innovations. USA, 2021. February 26, 101-//Volume03Issue02-16 – P. 101-108.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 28.06.2018 yildagi PQ-3815-son. <https://lex.uz/docs/3799075?ONDATE=20.01.2024>.
4. Khashimov Sh.J. Legal basis of development of national tourism in Uzbekistan // Journal of legal studies and research. Volume 6 Issue 1 – ISSN 2455 2437. USA. 2020. -P. 288-292.
5. Музаффаров А.М. Туризм–маданиятлараро тулоқотни ривожлантириш омили. Фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. Тошкент – 2020. - Б. 17.
6. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика. – Издательство ‘ Академический проект’, 2017.
7. Mirzarahimov B.X. O‘zbekistonda turizm madaniyatini rivojlantirishning ijtimoiy-falsafiy omillari 09.00.04-ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo‘yicha falsafa doktori (Phd) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasi. Andijon, 2021. –B. 140.
8. Arzimatova I., Mirzarahimov B.X. O‘zbek turizm madaniyati fenomeni. Monografiya. Farg‘ona, 2022. – B. 157.